

DOI: 10.15276/ETR.05.2021.9
 DOI: 10.5281/zenodo.6647785
 UDC: 34.07:35.071.6
 JEL: M12

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ВИДИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВИ ТА ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

CONCEPTS, SIGNS, TYPES OF STATE BODIES AND FORMS OF GOVERNMENT

Vera V. Lebedeva, DEcon, Professor
 Odesa Polytechnic State University, Odesa, Ukraine
 ORCID: 0000-0001-8127-4860
 Email: veralebedeva@ukr.net

Hanna O. Hratiotova, PhD in Economics
 Odesa Polytechnic State University, Odesa, Ukraine
 ORCID: 0000-0002-8594-489X
 Email: savhenko965@gmail.com

Received 18.10.2021

Актуальність обраної теми визначається тим, що на сьогоднішній час процес розбудови суверенної і незалежної Української держави вимагає подальшої теоретичної розробки проблеми державної влади. А це неможливо зробити без урахування положень загальноосвітнього досвіду, вивчення власної духовної та наукової спадщини, певних теоретичних розробок. Тому тепер, коли прийнята Конституція України, уявляється своєчасним проаналізувати зміст державної влади в Україні з певних теоретичних положень. Завдання і функції держави реалізуються через діяльність відповідних державних органів, правовий статус яких закріплюється в Конституції, інших нормативно-правових актах. Орган держави – це частина державного механізму. Кожний з них володіє специфічними рисами. Державні органи мають відповідні особливості, специфічні ознаки, за якими вони відрізняються від інших організацій, які є в державі й суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Науковці вважають, що саме теоретичні розробки змісту державної влади за радянської доби не здійснювались. Досить відзначити, що автори підручників з радянського державного права взагалі уникали розкривати зміст даної категорії. У західній державно-управлінській та філософсько-історичній традиції проблематика осмислення й концептуалізації питань публічного управління, є об'єктом уваги таких зарубіжних фахівців, як: К. Аллен, Дж. Бостон, Д. Вальдо, В. Вільсон, Р. Дарендорф, Д. Кетлі, Д. Осборн, Л. Отул, Т. Пітерс, Р. Прістнос, Розенблум, А. Турен, Д. Фельдман, С. Хантінгтон, К. Худ, Г. Шмідт та ін. Професор С. Чернов визначає публічне управління як організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її

Лебедева В.В., Граціотова Г.О. Поняття, ознаки, види органів держави та форми державного правління. Оглядова стаття.

У даній статті висвітлено основні поняття органів держави, види органів держави, характерні ознаки та функції органів держави. Розглянуто завдання законодавчої, виконавчої та судової влад та їх ознаки. Досліджено утворення форм державного правління. Розглянуто поняття монархії, як найстародавніша форма державного правління її існуючі форми та республіка, як форма державного правління. Досліджено взаємозв'язок органів держави та державного правління. Тобто роботу органів державної влади в умовах суспільних трансформацій та змін державного управління та сучасні структурно-функціональні моделі органів державної влади.

Ключові слова: орган держави, законодавча влада, виконавча влада, судова влада, форма державного правління, форма держави

Lebedeva V.V., Hratiotova H.O. The influence of the organization culture on the government servants' professional training in Ukraine. Review article.

This article highlights the basic concepts of state bodies, types of state bodies, characteristics and functions of state bodies. The tasks of the legislative, executive and judicial authorities and their features are considered. The formation of forms of government is studied. The concept of monarchy as the most ancient form of government its existing forms and the republic as a form of government are considered. The relationship between state bodies and government has been studied. That is, the work of public authorities in the context of social transformations and changes in public administration and modern structural and functional models of public authorities.

Keywords: state body, legislative power, executive power, judicial power, form of state government, form of state

впорядкування, збереження чи перетворення, базуючись на владній силі, яка обмежує дієвий суспільний контроль.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Попри велику кількість наукових робіт спрямованих на дослідження утворення форм державного правління та взаємозв'язок органів держави та державного правління, ще не досліджений в повній мірі. У зв'язку з цим, особливої актуальності набуває визначення поняття державного органу влади, охарактеризування форм діяльності державних органів, визначення системи державних органів, аналізування форм державного правління.

Метою статті є розгляд державних органів та форм державного правління як елементів механізму держави.

Важливим і невід'ємним елементом структури державного апарату є орган держави. Саме від рівня розвитку державних органів, їх взаємодії, чіткості повноважень залежить рівень розвитку і ефективність державного апарату.

Орган держави – це структурний елемент апарату держави, створений державою чи обраний безпосередньо народом колектив державних службовців або один державний службовець, які наділені державновладними повноваженнями та необхідними матеріально-технічними засобами для виконання завдань і функцій держави [1].

Один із найважливіших принципів організації і діяльності державного апарату є принципи розподілу влади. Відповідно до нього передбачається, що для чіткого функціонування держави в ній мають існувати, незалежно одна від одної, законодавча, виконавча та судова влада (рис.1).

Виклад основного матеріалу дослідження

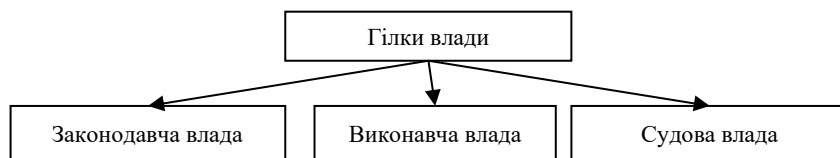

Рисунок 1. Поділ влади на 3 гілки

Джерело: складено авторами за матеріалами [1].

Законодавча влада – це одна з гілок державної влади, яка наділена повноваженнями щодо прийняття, зміни чи скасування законів.

Представлені основні завдання законодавчої влади (рис.2).

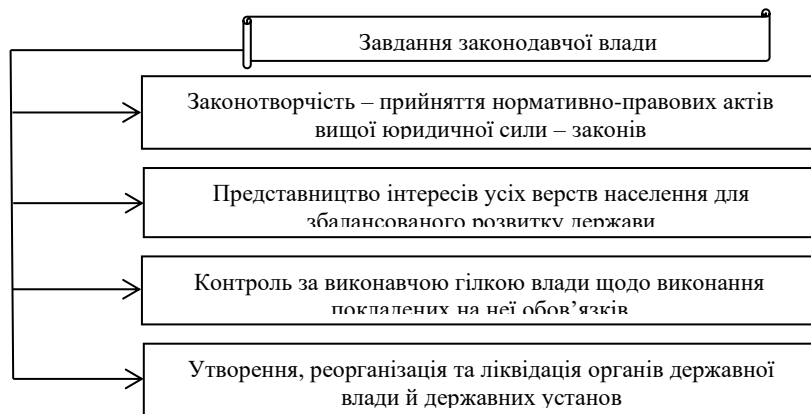

Рисунок 2. Завдання законодавчої влади

Джерело: складено авторами за матеріалами [2].

Органами законодавчої влади є парламенти, які у різних країнах називаються по різному: в США – Конгрес, в Англії – Парламент, в Росії – Федеральні Збори тощо. Парламент може бути однопалатним (Італія, Швеція) або двопалатним (у федеративних державах – Росія, США, Німеччина, а також у деяких унітарних державах – Франція, Польща) [3].

Незважаючи на те, що парламент поділявся й поділяється на дві палати і кожна з них має своє коло повноважень, свої керівні органи, парламент

повинен бути єдиним органом, а прийняті ним акти повинні відповідати потребам громадян і втілювати погоджену волю обох палат.

У двопалатних парламентах є дві моделі відносин. Є двопалатні парламенти з рівним правовим статусом палат і така система, коли у палат статус не однаковий.

Законодавча влада, внаслідок свого представницького мандату, є найбільш політизованим інститутом влади на відміну від

інших гілок влади – виконавчої і судової, відносно яких існує пряма конституційна заборона створення осередків політичних партій і здійснення політичної активності. Тому в органах законодавчої влади – парламентах, передбачається створення фракцій політичних партій, парламентської більшості та меншості тощо.

Виконавча влада – це одна з гілок державної влади, єдина система виконавчо-розпорядчих органів, які здійснюють безпосереднє управління державними справами.

Ознаки виконавчої влади: відносна самостійність у системі єдиної державної влади; організаційний характер впливу на суспільні відносини; організаційна оформленість її носіїв (суб'єктів), тобто вона має конкретне суб'єктивне визначення і уособлюється в діяльності спеціальних структур, наділених державою відповідною компетенцією; системність суб'єктів (їх сукупність) характеризується функціональною взаємозалежністю, організаційно-ієрархічною і юридичною підвладністю; професіоналізм, тобто ця влада здійснюється спеціально утвореними, підготовленими та офіційно визнаними державою суб'єктами; універсальність існування в часі та просторі, тобто виконавча влада здійснюється безперервно й на всій підпорядкованій державі території; вторинність і підвладність законодавчій владі.

Вивчення механізму функціонування виконавчої влади свідчить, що її основними функціями є:

- регулювання зв'язків між структурними утвореннями;
- перетворення політичних проблем на організаційно-правові завдання, плани, програми;
- практична реалізація законів у загальнодержавному масштабі.

Державна влада є саме видом соціальної влади і похідна від неї. З волі та за рахунок суспільства утворюється держава, формується й оплачується її апарат. Водночас суспільство ніби бере на себе зобов'язання підкорятися волі та виконувати вимоги держави.

Реалізація влади відбувається шляхом панування або управління.

Сутність виконавчої влади зводиться до наступного [4]:

- виконавча влада є відносно самостійною ланкою єдиної державної влади в Україні, здійснюється разом із законодавчою та судовою і тісно з ними взаємодіє;
- виконавча влада самостійна лише з практичною реалізацією Конституції України, законів в загальнодержавному масштабі. На неї покладається найбільша частина загальнодержавних функцій;
- виконавча влада має державно-правову природу, наділена власними повноваженнями, які виявляються в її можливості впливати на

поведінку і діяльність людей, їх об'єднань, праві та можливостях підкоряти волю інших;

- виконавча влада здійснюється за принципом розподілу державної влади на гілки не на всіх рівнях, а лише на вищому, оскільки на місцевому рівні відсутні законодавчі органи, на рівні району у місті (крім Києва і Севастополя), де є судові органи, відсутні органи виконавчої влади (державного характеру). Немає їх і на рівні села, селища, міста. Управління на цьому рівні здійснюється органами місцевого самоврядування;
- виконавча влада не може ототожнюватися з виконавчою діяльністю, оскільки така діяльність є формою реалізації виконавчої влади;
- виконавча влада здійснюється системою спеціально створених суб'єктів – органів виконавчої влади різних рівнів, наділених виконавчою компетенцією, чого немає в органах законодавчої та судової влади. Через систему цих органів здійснюється державне управління, виконавча та розпорядча діяльність.

Основні цілі виконавчої влади:

- забезпечення безпеки громадян, суспільства, держави;
- створення умов, що сприяють благополуччю громадян, суспільства, держави;
- створення умов для реалізації громадянами і організаціями їхніх прав і свобод, для вільного політичного, економічного, соціального та духовного життя суспільства.
- Ознаки виконавчої влади:
 - універсальність (безупинно та скрізь, де функціонують людські колективи);
 - предметність (наявність правових, інформаційних, технічних, організаційних ресурсів);
 - примусовість (опора на силу – можливість самостійно здійснювати заходи впливу);
 - організуючий характер.

Судова влада – це одна з гілок державної влади, яка діє самостійно, незалежно від законодавчої і виконавчої влади, і реалізується шляхом здійснення правосуддя.

Отже, основною функцією судової влади є здійснення правосуддя.

Правосуддя – це особливий вид державної діяльності, яку проводить суд шляхом розгляду і вирішення у судових засіданнях адміністративних, кримінальних, цивільних та господарських справ.

Правосуддя, на відміну від діяльності органів виконавчої влади, здійснюється одноособово суддею або судовою колегією у строго визначеній законом процесуальній формі. Правосуддя – це виключно судова діяльність.

Свої функції суди здійснюють керуючись лише законом. Будь-яке втручання в їх діяльність є недопустимим і має наслідком передбачену законом відповідальність [5].

Окрім правосуддя судова влада у правовій державі здійснює функцію захисту прав і свобод людини і громадянина шляхом їх гарантування та поновлення, а також функцію стримування двох інших гілок влади шляхом здійснення конституційного нагляду і судового контролю за ними.

Отже, основні організаційно правові принципи взаємовідносин законодавчої, виконавчої та судової влади:

- кожна влада має точно визначену компетенцію, без права тієї чи іншої влади втручатися в повноваження іншої;
- припиняти і скасовувати акти виконавчої влади законодавча влада вправі тільки у випадку їх протиріччя Конституції і законам: не допускається скасування актів виконавчої влади за мотивами їх недоцільності;
- здійснюється взаємоконтроль представницької, виконавчої та судової влади з метою запобігання перевищення повноважень однієї влади по відношенню до іншої;
- гарантією взаємовідносин між владами є судова влада, яка уповноважена вирішувати суперечки між ними на основі Конституції.

Орган держави – це окремий службовець чи структурно-організований державою або безпосередньо народом колектив державних

службовців, наділений владними повноваженнями, відповідним матеріально-технічним забезпеченням, створений на законних підставах для виконання конкретних завдань і функцій держави.

Органи держави відрізняються від державних підприємств, установ, а також від недержавних структур тим, що вони: є структурним елементом апарату держави; мають певну економічну і організаційну відокремленість і самостійність; створюється державою чи обирається безпосередньо народом; наділені нормативно закріпленими державно-владними повноваженнями; характеризуються відповідною організаційною структурою; мають територіальні межі діяльності; здійснюють свої функції від імені держави; використовують символи держави у офіційному порядку; мають відповідну компетенцію, приймають юридично обов'язкові нормативні та індивідуальні акти; характеризуються певними особливостями підпорядкування у процесі взаємодії з іншими державними органами і установами; спираються у процесі реалізації повноважень на організаційну, матеріальну та примусову силу держави.

Державні органи можуть бути класифіковані за різними критеріями. Розглянемо, які розрізняють види органів держави (табл. 1.).

Таблиця 1. Класифікація державних органів

Класифікація державних органів за ознаками				
Місце у системі державного апарату	Спосіб утворення	Час функціонування	Спосіб прийняття рішень	Територіальні межам діяльності
Первинні, що формуються безпосередньо народом як джерелом влади і мають представницький характер	Виборні, які обираються населенням чи представницькими органами	Постійні, які створюються без обмеження строку дії для виконання основних завдань держави	Одноособові, в яких рішення приймаються керівником особисто, який несе за нього персональну відповідальність	Центральні, рішення яких поширюються на всю територію та населення держави
	Призначувані, що призначаються главою держави чи вищими органами			Федеральні (характерно для федеративної держави), рішення яких поширюються на її суб'єктів
Вторинні, що формуються первинними органами, походять від них і підзвітні їм	Успадковані, які передаються монархом у спадщину	Тимчасові, які створюються для вирішення невідкладних завдань, викликаних надзвичайними обставинами	Колегіальні, в яких рішення приймаються після обговорення шляхом голосування	Місцеві, рішення яких поширюються на певну адміністративно-територіальну одиницю

Джерело: власна розробка авторів

Законодавча влада внаслідок свого представницького мандату є найбільш політизованим інститутом влади на відміну від інших гілок влади – виконавчої і судової, відносно яких існує пряма конституційна заборона створення осередків політичних партій і здійснення політичної активності. Тому в органах законодавчої влади – парламентах, передбачається створення фракцій політичних партій, парламентської більшості та меншості тощо.

Самоврядування є однією із форм організації людського співіснування, що базується на принципах свободи, рівності і безпосередньої участі в управлінні. При самоврядуванні об'єкт і суб'єкт управління збігаються, що надає можливість населенню управляти власними справами, спільно приймати рішення і спільно діяти з метою їх реалізації.

Серед різних рівнів самоврядування найпоширенішими є місцеві.

Місцеве самоврядування має специфічну правову форму в кожній державі і залежить від її устрою, історичних, національних та інших особливостей.

Органи місцевого самоврядування – це виборні або сформовані іншим способом органи населення певної території, діяльність яких спрямована на вирішення питань місцевого значення у межах встановленої компетенції.

Органи держави і органи місцевого самоврядування мають спільні риси, а саме: формуються у встановленому законом порядку шляхом обрання чи призначення; здійснюють спільні функції по управлінню суспільством шляхом встановлення і гарантування діяльності суб'єктів; функціонують на основі принципу розподілу повноважень та певним чином взаємодіють у процесі здійснення своїх повноважень; відповідно до наданих повноважень приймають рішення нормативного характеру, які певним чином забезпечуються і гарантуються;

мають чітко визначену компетенцію у відповідній сфері та форми і методи здійснення повноважень.

Проте, між органами держави і органами місцевого самоврядування є й певні відмінності, а саме: органи держави формуються шляхом виборів, призначаються чи затверджуються, а органи місцевого самоврядування – обираються населенням певної адміністративно-територіальної одиниці; дія нормативно-правових актів органів держави поширюється на всю територію держави, а дія нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування тільки на відповідну територію; органи держави діють на основі конституційно закріпленого принципу розподілу влади, а органи місцевого самоврядування можуть, за взаємною згодою, перерозподіляти між собою окремі повноваження на підставі договору; фінансову базу органів держави становить державний бюджет, а органів місцевого самоврядування – місцевий бюджет та позабюджетні надходження.

Більшість авторів виділяє серед основних ознак органів державної влади такі (рис.3).

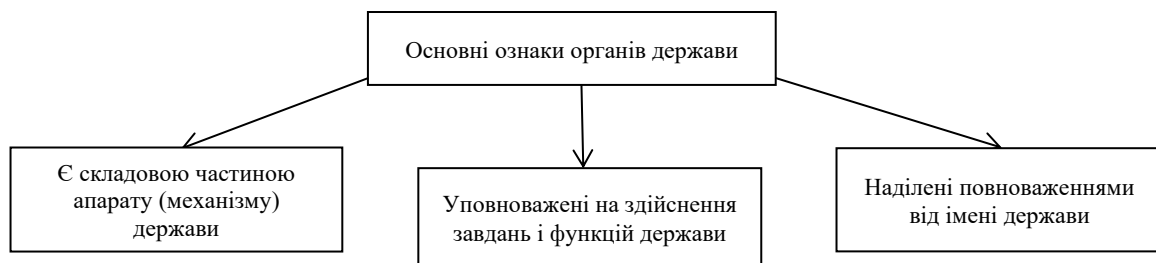

Рисунок 3. Основні ознаки органів держави
Джерело: складено авторами за матеріалами [6].

Органи державної влади є складовою частиною апарату (механізму) держави, уповноважені на здійснення завдань і функцій держави, наділені повноваженнями від імені держави (державно-владними повноваженнями).

Під формою правління будь-якої держави розуміється структура і повноваження вищих органів державної влади, порядок їх формування і характер взаємовідносин між ними, ступінь і форми участі громадян у формуванні вищих органів влади, ступінь впливу населення на прийняття державних рішень, тривалість повноважень і характер змінюваності вищих органів влади, способи легітимізації державної влади.

Форма державного правління – це елемент форми держави, який характеризує спосіб формування і організації вищих органів державної влади, їх взаємовідносини між собою та з населенням [7].

Форма державного правління має обиратися з урахуванням історичних, культурних, політичних, соціокультурних та інших особливостей тієї чи іншої країни. І тому модель організації вищих органів державної влади, яка ефективно функціонує в одній країні і в одних умовах, може

виявитися непридатною для іншої країни з іншими умовами.

Форма державного правління показує:

- як створюються вищі органи державної влади та яка їх будова;
- як будуються взаємовідносини між вищими та іншими державними органами;
- як будуються взаємовідносини між верховною державною владою і населенням країни;
- якою мірою організація вищих органів держави дозволяє забезпечити права і свободи громадян.

Форма держави – це безпосередній виразник і носій її сутності та змісту. Яка суть та зміст (функції) держави, такою, в кінцевому результаті, буде і її форма. Сутність держави виражається в тому, волю та інтереси яких верств, груп, класів вона захищає. Вивчити державу з точки зору форми – це, в першу чергу, вивчити її будову, її основні складові частини, внутрішню структуру, основні методи встановлення та здійснення державної влади.

Серйозно впливає на форму держави культурний рівень народу, його історичні традиції, характер релігійних міркувань, національні особливості, природні умови проживання й інші фактори. Окрім того, варто відмітити, що специфіку й особливості форми держави визначає

також характер взаємин держави та його органів із недержавними організаціями (партіями, профспілками, суспільними рухами, церквою й іншими організаціями).

Форма держави, як і її сутність та зміст, ніколи не можуть залишатися статичними, вони будуть завжди змінюватися та розвиватися під впливом багаття економічних, соціально-політичних, ідеологічних та інших факторів. Постійно змінюється й уявлення про них. Підтвердженням того є різні думки та судження з питання про форми держави, що були виказані за всю історію її розвитку.

Існує багато думок і визначень, щодо цього терміну. Термін «форма правління» є складовою частиною багатьох основних законів країн світу. В

деяких конституціях цього терміну немає, але головний принцип правління є завжди закріпленим.

У великому енциклопедичному юридичному словнику надане таке визначення форми державного правління – елемент форми держави, що характеризує структурну організацію влади, стійкий порядок формування вищих органів державної влади та їх компетенцію, взаємодію між ними.

Власне «форма» у цьому разі стосується визначення того, як і яким чином здійснюється правління. Залежно від цього форми державного правління поділяють на авторитарні, тоталітарні та демократичні (рис. 4).

Рисунок 4. Форми державного правління
Джерело: складено авторами за матеріалами [5].

Форма правління не визначає демократизм або авторитаризм влади, вона важлива для виявлення конкретної моделі взаємовідносин між носіями державної влади, кожна з яких спирається на концепцію демократії і створює гарантії проти зосередження влади в одних руках.

Монархія – державна форма, яка історично характеризувалася єдиновладдям монарха (фараона, імператора, короля, князя тощо) як політ. правителя, а за нових часів – особливостями статусу монарха як глави держави за власним правом, котре він набуває в порядку престолонаслідування. Монархія визнається однією з двох історичних і водночас типових на сьогодні форм державне правління (друга – республіка). Термін «монархія» почали вживати за часів середньовіччя.

У наші дні класифікують різновиди монархічної форми державного правління (рис. 5).

Основоположною характеристикою дуалістичної монархії є те, що монархові належить вагома або навіть провідна роль у здійсненні владарювання, хоча державний механізм за відповідних умов формально організований на засадах розмежування (поділу) законодавчої і виконавчої влади.

Розвиток конституціоналізму засвідчений сучасними формами державного правління. Історично першою з таких форм була парламентська монархія, становлення якої пов'язане з еволюцією державного ладу Великої Британії у 18-19 ст. Ця форма прийнята в тих розвинутих країнах, державний лад яких за нових історичних часів змінювався виключно або здебільшого шляхом саме еволюції.

Рисунок 5. Види монархії
Джерело: власна розробка авторів

Аналіз практики конституціоналізму дає можливість сформулювати основні політико-правові ознаки, які характеризують країни з парламентськими формами державного правління, зокрема парламентські монархії. По-перше, у таких країнах державний механізм організовано на засадах часткового поділу влади або навіть її

«змішування». Це передусім означає сумісність депутатського мандата і посади члена уряду, можливість або навіть вимогу їх поєднання в одній особі. По-друге, формування уряду здійснюється парламентом за участю глави держави, яка звичайно є мінімальною або номінальною. Проте вирішальну роль у процесі формування уряду

відіграє партія політична чи коаліція партій, що має більшість у парламенті. По-третє, уряд несе політичну (колективну та індивідуальну) відповідальність перед парламентом, що означає можливість вимушеної відставки всього складу уряду або його окремого члена за парламентським рішенням. Однак така можливість, як правило, має формальне значення, адже уряд спирається на «свою» більшість у парламенті.

Республіка – форма державного правління, при якій вища державна влада здійснюється колегіально виборними органами, що обираються населенням на певний термін.

Типові риси республіканської форми державного правління:

- виборність вищих органів державної влади та їх колегіальний (колективний) характер;
 - наявність виборного глави держави;
 - обрання органів верховної державної влади на певний строк;
 - залежність державної влади від суверенітету народу;
 - юридична відповідальність глави держави.
- Сучасна республіка може бути парламентською та президентською (табл. 2).

Таблиця 2. Основні види республіки

Основні види республіки		
Вид	Характеристика	Приклад
Парламентська	Являє собою республіканську форму правління, при якій парламент як вища представницька і законодавча влада формує вищу виконавчу владу (уряд) і здійснює парламентський контроль за її діяльністю. Головною відмінною особливістю парламентської республіки є принцип політичної відповідальності уряду перед парламентом	Парламентськими республіками є Італія, ФРН, Греція, Ісландія, Індія та ін.
Президентська	Це республіканська форма правління, при якій не тільки парламент як вищий і законодавчий, і представницький орган, а й президент як глава держави і глава виконавчої влади обираються населенням	Типовий приклад президентської республіки США

Джерело: складено авторами за матеріалами [8].

Головними ознаками парламентаризму є:

- парламент (увесь чи його нижня палата) обирається під час загальних, вільних і конкурентних виборів;
- співвідношення політичних сил у парламенті має вирішальне значення щодо процесу формування уряду (рівною мірою уряд більшості й меншості);
- персонально члени уряду рекрутуються переважно зі складу партії (партій), які утворюють уряд;
- членами уряду виступають депутати, що означає суттєву трансформацію класичного поділу влади на три гілки, а також фактичний контроль однієї політичної сили або декількох над законодавчою і виконавчою владою;
- уряд несе відповідальність перед парламентом, що виявляється в інституті вотуму довіри / недовіри, втрата якої веде до відставки уряду;

- прем'єр-міністр / уряд володіють правом дострокового припинення повноважень парламенту, що веде до проведення позачергових парламентських виборів;
- прем'єр-міністр та кабінет міністрів утворюють колегіальний орган виконавчої влади;
- глава держави виконує переважно функції презентаційні, церемоніальні та організаційні.

Класична теорія менеджменту в державному секторі реалізувалася на практиці через модель публічного адміністрування; неокласична теорія менеджменту – через модель публічного управління, у центрі уваги якої перебуває вже людина, а не організаційна структура; сучасна теорія менеджменту – через модель нового публічного управління (New Public Management), що стосується ефективного функціонування всієї системи політичних інституцій (рис. 6).

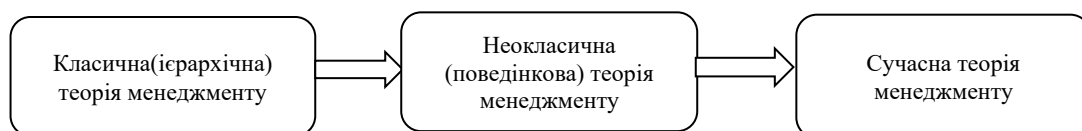

Рисунок 6. Еволюція моделі управління у державному секторі

Джерело: складено авторами за матеріалами [9].

Публічне управління – це, насамперед, управління людьми. Звертаючись до людей, органи публічної влади впливають на них індивідуально і через їх різні колективи, створені природним шляхом або за бажанням людей (наприклад, партії). Своєю чергою, громадяни, їх колективи,

суспільство реагують на публічне управління і встановлюють зворотні зв'язки з органами, державою загалом.

Отже, можна констатувати, що публічне управління як об'єкт наукового пізнання є складним та багатоплановим утворенням, основою

якого є концепція, що впливає із тісного взаємозв'язку політики і права, управління й влади, політичної системи та суспільства загалом, а також взаємодії суспільства з різними елементами соціальної системи.

Структуру державних органів влади можна розглядати як вертикальний розподіл повноважень, тобто яким чином розділяються функції між різними рівнями влади. Відповідно до вертикальної дисперсії влади та форми державного устрою можна виділити три групи організаційної структури: унітарні централізовані держави, унітарні децентралізовані держави та федеративні.

Структурно-функціональні чинники – природа центральних органів влади.

Структурно-функціональні чинники залежать від виборчої системи, і як, наслідок цього, методів формування уряду, а також від типу взаємодії парламенту та уряду.

Формування уряду може відбуватися на наступних підставах:

Переважає більшість: виконавча система влади формується однією партією, що має більше 50% місць в законодавчому органі. Мінімальні коаліції: дві чи більше партій, що мають більше 50% місць в законодавчому органі, формують виконавчу владу. Кабінети меншості: окремі партії формують виконавчу владу, маючи менше 50% місць в законодавчому органі. Великі коаліції: до формування виконавчої влади залучаються додаткові партії поза кількістю, місць в законодавчому органі яка необхідна для створення мінімальної коаліції [7].

Адміністративна культура країни – тип моделі, який визначається тим, яким саме відносинам віддають перевагу у процесі прийняття рішень: досягненню консенсусу чи конфліктам, прийняттю рішень в процесі суспільного діалогу чи нав'язування волі більшості. Пошук розв'язків проблеми впорядкування складності управління в транзитній державі обтяжується тим фактом, що організаційні підсистеми транзитної держави знаходяться або повинні знаходитися в не рівноважному стані.

В нерівноважних станах засоби вдосконалення державного управління не можуть обмежуватися традиційними методами підвищення ефективності управління, оскільки сама традиційна концепція ефективності орієнтується на рівноважні процеси.

Власне сам факт узаконеної політичної конкуренції є джерелом нерівноваженості розвитку владно-політичної моделі та моделі державного управління. Це вказує на потребу розробки нових концепцій та методів вдосконалення систем управління, придатних для описання та проєктування нерівноважних процесів розвитку систем політичного і державного управління та керованих ними об'єктів [10].

Організаційна система державної влади та управління містить в собі набори композицій конкуруючих феноменів та механізмів: влади та управління, концентрації та деконцентрації, централізації та децентралізації, жорсткість

бюрократичної структури та потреба в інноваціях, авторитаризм та демократизм; політичні популістські обіцянки та реалії управління державним бюджетом та державним майном. Якість влади та управління залежить від вміння узгоджувати дію цих феноменів та механізмів та спрямовувати їх на досягнення цілей [11].

Критерієм ефективності державного управління в демократичних владно-політичних моделях виступає здатність органів державної влади в умовах обмежених ресурсів забезпечити задоволення потреб суспільства в цілому та окремих громадян зокрема.

Одним із важливих мірил ефективності (неефективності) в менеджменті – ступінь досягнення цілей.

Поняття «ефективність» завжди пов'язується із певними встановленими, наперед детермінованими минулим розвитком організації критеріями оцінки. Виникають ситуації, коли треба «вибрати» не тільки серед існуючих варіантів (в розумінні їх детермінованості минулим досвідом розвитку), але і серед неіснуючих варіантів (аналогового досвіду розвитку яких в минулому не було – тобто серед тих варіантів, які будуть створені в майбутньому).

Висновки

Важливим і невід'ємним елементом структури державного апарату є орган держави. Саме від рівня розвитку державних органів, їх взаємодії, чіткості повноважень залежить рівень розвитку і ефективність державного апарату.

Один із найважливіших принципів організації і діяльності державного апарату є принципи розподілу влади. Відповідно до нього передбачається, що для чіткого функціонування держави в ній мають існувати, незалежно одна від одної, законодавча, виконавча та судова влада.

Форма державного правління – це елемент форми держави, який характеризує спосіб формування і організації вищих органів державної влади, їх взаємовідносини між собою та з населенням. Форма державного правління має обиратися з урахуванням історичних, культурних, політичних, соціоанціональних та інших особливостей тієї чи іншої країни. І тому модель організації вищих органів державної влади, яка ефективно функціонує в одній країні і в одних умовах, може виявитися непридатною для іншої країни з іншими умовами.

Монархія – державна форма, яка історично характеризувалася єдиновладдям монарха (фараона, імператора, короля, князя тощо) як політ. правителя, а за нових часів – особливостями статусу монарха як глави держави за власним правом, котре він набуває в порядку престолонаслідування.

Республіка – форма державного правління, при якій вища державна влада здійснюється колегіально виборними органами, що обираються населенням на певний термін.

Вибір Європейського вектору розвитку для України означає рух у напрямку європейської цивілізаційної моделі, що передбачає складний демократичний перехід до політично організованого, відповідального суспільства нової якості, в якому поступово підвищується рівень ділової активності та політичної участі громадян, забезпечення їхніх прав і свобод, формується нова структура соціального простору.

Організаційна система державної влади та управління містить в собі набори композицій

конкуруючих феноменів та механізмів: влади та управління, концентрації та децентрації, централізації та децентралізації, жорсткості бюрократичної структури та потреба в інноваціях, авторитаризм та демократизм; політичні популістські обіцянки та реалії управління державним бюджетом та державним майном.

Якість влади та управління залежить від вміння узгоджувати дію цих феноменів та механізмів та спрямовувати їх на досягнення цілей.

Abstract

This article highlights the basic concepts of state bodies, types of state bodies, characteristics and functions of state bodies. The tasks of the legislative, executive and judicial authorities and their features are considered. The formation of forms of government is studied. The concept of monarchy as the most ancient form of government its existing forms and the republic as a form of government are considered. The relationship between state bodies and government is studied. That is, the work of public authorities in the context of social transformations and changes in public administration and modern structural and functional models of public authorities.

The relevance of the chosen research topic is determined by the fact that today the process of building a sovereign and independent Ukrainian state requires further theoretical development of the problem of state power. And this is impossible to do without taking into account the provisions of general educational experience, the study of their own spiritual and scientific heritage, certain theoretical developments. Therefore, now that the Constitution of Ukraine has been adopted, it seems timely to analyze the content of state power in Ukraine from certain theoretical positions. Tasks and functions of the state are realized through the activities of relevant state bodies, the legal status of which is enshrined in the Constitution and other regulations. A state body is a part of a state mechanism. Each of them has specific features. State bodies have appropriate features, specific features that distinguish them from other organizations that exist in the state and society. Despite the large number of scientific works aimed at studying the formation of forms of government and the relationship between government and government, has not yet been fully explored. In this regard, the definition of the concept of public authority, characterization of forms of activity of state bodies, definition of the system of state bodies, analysis of forms of government becomes especially relevant. The purpose of the study is to consider state bodies and forms of government as elements of the state mechanism. The choice of the European vector of development for Ukraine means a movement towards the European civilization model, which provides a complex democratic transition to a politically organized, responsible society of new quality, which gradually increases the level of business activity and political participation, ensuring their rights and freedoms space.

The organizational system of state power and governance includes sets of compositions of competing phenomena and mechanisms: power and governance, concentration and deconcentration, centralization and decentralization, rigid bureaucratic structure and the need for innovation, authoritarianism and democracy, political populist promises and realities of state budget and state management property. The quality of power and governance depends on the ability to coordinate the action of these phenomena and mechanisms and direct them to achieve goals.

Список літератури:

1. Орган держави // Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / О. В. Петришин (відп. ред.) та ін. – 2017. – Т. 3: Загальна теорія права. – С. 384.
2. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К.: Факт. – 2003. – С. 15.
3. Кубійда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи: монографія / Р. О. Кубійда. – К.: Атіка. – 2004. – 288 с.
4. Наливайко Л.Р. Державний лад України: теоретико-правова модель / Л. Р. Наливайко. – Харків : Право. – 2009. – 596 с
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / О. Ф. Скакун. – 3-є вид., допов. і переробл. – К: Алерта. – 2012. – 524 с.
6. Державна влада в Україні: формування та функціонування.: Зб. наук. пр. / Кол. авт.; Наук. кер. Н. Нижник. – К.: Вид-во УАДУ. – 2000. – Т. 1. – 224 с.
7. Ефективність державного управління / Ю. Бажал, О. Кілієвич, Мертенс О. та ін.; За заг. ред. І. Розпутенко. – К.: Вид-во «К. І. С.». – 2002. – 420 с.
8. Пармаклі Д.М. Історія економічних вчень: Навчальний посібник / Д. М. Пармаклі, С. В. Філіппова, Н. А. Добрянська – Одеса: Бондаренко М.А. – 2018. – 113 с.
9. Добрянська Н.А. Реформа децентралізації як засіб формування ефективного самоврядування в Україні / Н. А. Добрянська, Д. А. Буковський // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2020.

- № 1 (47). – с. 57-67. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <https://economics.opu.ua/ejopu/2020/No1/57.pdf>.
10. Briushkova N.O. Institutionalization of the relationship between government and civil society in the context of management decisions / N. O. Briushkova, O. V. Nikoliuk, N. A. Dobrianska // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2021. – № 1 (53). – С. 20-26. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <https://economics.opu.ua/files/archive/2021/No1/20.pdf>.
11. Граціотова Г.О. Методи формування та удосконалення корпоративної культури на державних підприємствах / Г. О. Граціотова, А. В. Степанова // *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. – 2021. – № 2 (16). – С. 25-33. [Електроний ресурс] – Режим доступу: <https://economics.opu.ua/ejopu/2021/No2/25.pdf>.

References:

1. Petryshyn O.V., et al (Ed.). (2017). Body of state. Great Ukrainian legal encyclopedia: in 20 volumes. Volume 3: General theory of law.
2. Averyanov V.B. (Ed.). (2003). Public administration: problems of administrative-legal theory and practice. Kyiv: Fakt.
3. Kubiida R.O. (2004). Reform of justice in Ukraine: status and prospects: monograph. Kyiv: Atika.
4. Nalivayko L.R. (2009). The state system of Ukraine: theoretical and legal model. Kharkiv: Pravo.
5. Skakun O.F. (2012). Theory of state and law: a textbook. 3rd ed. Kyiv: Alerta.
6. Nizhnik N., et al. (2000). State power in Ukraine: formation and functioning.: Coll. Science. etc. Kyiv: UADU Publishing House, 1.
7. Bazhal Yu., Kilievich O., Mertens O., et al. (2002). Efficiency of public administration. I. Rozputenko (Ed.). Kyiv: Publ.House "K. I. S."
8. Parmakli D.M., Filippova S.V., Dobrianska N.A. (2018). History of economic doctrines: Textbook. Odessa: Bondarenko M.A.
9. Dobrianska N.A., Bukovsky D.A. (2020). Decentralization reform as a means of forming effective local self-government in Ukraine. *Economics: time realities. Scientific journal*, 1 (47), 20-26. Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No1/20.pdf>.
10. Briushkova N.O., Nikoliuk O.V., Dobrianska N.A. (2021). Institutionalization of the relationship between government and civil society in the context of management decisions. *Economics: time realities. Scientific journal*, 1 (53), 20-26. Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2021/No1/20.pdf>.
11. Hratiotova H.O., Stepanova A.V. (2021). Methods of formation and improvement of corporate culture at state enterprises. *Economic Journal of Odessa Polytechnic University*, 2 (16), 25-33. Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejopu/2021/No2/25.pdf>.

Посилання на статтю:

Лебедева В.В. Поняття, ознаки, види органів держави та форми державного правління / В. В. Лебедева, Г. О. Граціотова // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2021. – № 5 (57). – С. 71-80. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No5/71.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.05.2021.9. DOI: 10.5281/zenodo.6647785.

Reference a Journal Article:

Lebedeva V.V. The influence of the organization culture on the government servants' professional training in Ukraine / V. V. Lebedeva, H. O. Hratiotova // *Economics: time realities. Scientific journal*. – 2021. – № 5 (57). – P. 71-80. – Retrieved from <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No5/71.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.05.2021.9. DOI: 10.5281/zenodo.6647785.

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons "Attribution" 4.0.